

Сучасний стан інформаційно-аналітичного супроводу підготовки психологів у системі української освіти

УГЛОВА Ольга Віталіївна¹⁹

<https://orcid.org/0000-0002-5888-5142>

ural140466@gmail.com

Анотація. Проаналізовано значення інформаційно-аналітичного супроводу в підготовці фахівців. Вивчено аспекти професійної підготовки психологів. Досліджено сучасний стан професійної підготовки психологів.

Ключові слова: інформаційно-аналітичний супровід, професійна підготовка психологів.

The Current State of Information and Analytical Support for the Training of Psychologists in the Ukrainian Education System

UGLOVA Olga

Abstract. The value of information and analytical support in the training of specialists is analyzed. Aspects of professional training of psychologists were studied. The modern state of the professional training of psychologists has been studied.

Keywords: Information and Analytical Support, Professional Training of Psychologists.

I. Актуальність проблеми. Мета, завдання і методи дослідження

Актуальність проблеми визначається радикальними змінами на міжнародній арені й в Україні зокрема. Зросла потреба в наданні фахової психологічної допомоги і військовим, і цивільному населенню. При цьому одним з головних завдань закладів вищої освіти (далі – ЗВО) залишається формування і виховання фахівців нового покоління, професіоналів, здатних ввійти в інтелектуальну еліту і бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Новочасні психологи мають бути компетентними, гнучкими, готовими адаптуватися до складних обставин, бути креативними, вчасно розв'язувати професійні завдання. І все це на тлі постійного самовдосконалення в умовах жорсткої конкуренції. При формуванні професійної спрямованості майбутніх педагогів-психологів необхідно створити психологічно комфортну атмосферу навчання, забезпечити якісними підручниками та практичними посібниками.

Ураховуючи важливість якісної підготовки психологів до майбутньої професії, проаналізовано наукові праці, в якій представлено дослідження цієї

¹⁹ ©УГЛОВА Ольга Віталіївна (UGLOVA Olga)

проблеми. Так, окремі аспекти підготовки психологів відображено в працях Т. Палько, Я. Раєвської, В. Рибалки, М. Ростоки, О. Ткачишиної, Т. Ярої, основні підходи до підготовки психологів визначено в працях В. Синишиної, Л. Руденко, основні моделі підготовки психологів розглянуто в роботах О. Брюховецької, Р. Сірко.

Мета публікації – дослідити сучасний стан інформаційно-аналітичного супроводу підготовки психологів, проаналізувати методичні підходи до підготовки психологів, спрямовані на формування й подальший розвиток умінь і навичок майбутніх фахівців психології та набуття ними професійних компетенцій.

При опрацюванні матеріалу використовувалися методи: аналітичний, системний та індукційний.

II. Виклад основного матеріалу

Аналіз тенденцій розвитку психологічної освіти засвідчив, що професійна підготовка психологів і педагогів до надання першої психологічної допомоги в умовах війни перебуває в стадії становлення. Сучасні дослідники звертають увагу на розвиток професійних характеристик та особистісної зрілості майбутніх педагогів і психологів.

Так, І. Манохіна зазначає, що сучасний випускник ЗВО «повинен мати соціальну мобільність та гнучкість, будувати вектор своєї професійної діяльності і, звичайно, володіти системою професійно-орієнтованих особистісно значущих та засвоєних знань, які в подальшому визначать рівень його професійного успіху» [6, с. 128].

І. Дружиніна аналізує концептуальні теоретичні підходи до вивчення проблеми професійного становлення особистості психолога, розкриває специфіку його професійної підготовки в сучасних умовах [2].

М. Ростока акцентує увагу на основних організаційних аспектах проходження педагогічної практики майбутніми магістрами психології в закладах вищої освіти [12], а також зауважує на соціально-турбулентних обставинах, спричинених надзвичайно небезпечним станом існування закладів освіти України в умовах

воєнного стану, що провокує проблему балансування соціально-психологічної організації лояльності науково-педагогічних працівників [15].

Значимість професійної підготовки психологів аналізує В. Панок. Дослідник також розглядає проблему програмно-методичного забезпечення процесу підготовки практичних психологів, яка ґрунтується на трирівневій (трьохступеневій) підготовці, що дасть можливість здійснити професійний відбір, удосконалити викладання та сформувати професійно значимі риси особистості й навички практичної роботи [9].

О. Колпакчи розглядає моральні якості фахівця-психолога в структурі готовності до надання психологічної допомоги. Дослідниця вважає, що професіонал повинен «працювати без помилок і збоїв у всіх найскладніших професійних ситуаціях» [5, с. 28].

А. Рикун аналізує проблеми професійного становлення майбутніх практичних психологів, характеризує основні підходи і технології фахової підготовки психологів-практиків. Зокрема, дослідниця виокремлює три підходи до практичного навчання в США: наставницький, академічний і об'єднувальний та детально аналізує їх [10, с. 46].

Н. Назарук розглядає проблеми фахової підготовки практичних психологів у системі післядипломної освіти та аналізує специфіку підвищення їх кваліфікації [8].

Д. Романовська представляє основні стратегії професійної діяльності психолога – конструктивну, економічну, ризиковану, деструктивну, які в сумі формують особистісну стратегією діяльності майбутнього фахівця [11].

В. Волошина пропонує теоретичний аналіз професійно-педагогічної підготовки майбутнього психолога. Так, дослідниця вважає, і це підтверджує проведене нею опитування, що «базовою освітою для психолога має бути педагогічна» [1, с. 21].

О. Митник, О. Хартман і Т. Середюк розкривають зміст та структуру професійної компетентності практичного психолога, характеризують форми і методи навчання у педагогічному ЗВО. На їхню думку, професійна

компетентність психолога – це і діагностико-аналітична, і консультаційна, і організаційно-просвітницька. Не менш важливими складниками професійної компетентності психолога автори вважають емпатію, динамізм та емоційну стійкість [7].

Н. Коломінський дослідив методологічні засади професійної підготовки практичного психолога, яку розглядає з погляду поєднання в процесі навчання умовних ролей психолога як професіонала і як особистості згідно з концепцією особистісно-діяльнісного підходу [4].

С. Собкова і О. Романовська вивчили особливості професії психолога, серед яких вони виокремлюють опору на метод наукового пізнання, відповідальність, професійний такт тощо. Також дослідниці проаналізували основні етапи розвитку психолога, зокрема виокремили проблему орієнтації на традиційні проблеми психології [16].

Т. Храпко дослідила особистості підготовки психологів до роботи з різними групами людей у надзвичайних ситуаціях, що особливо є актуальним у сьогоднішніх реаліях [17].

В умовах війни змінилися вимоги до підготовки кваліфікованих фахівців для надання першої психологічної допомоги, яка має ґрунтуватися на якісно новому інформаційному забезпеченні та детальному аналізі набутого раніше досвіду. Проблемою інформаційно-аналітичної діяльності займаються відповідні інформаційно-аналітичні відділи і служби провідних наукових бібліотек.

Зокрема, інформаційно-аналітичний супровід психолого-педагогічної діяльності здійснює відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Так, М. Ростокою проаналізовано трансдисциплінарний підхід до інформаційно-аналітичного супроводу підготовки наукових кадрів, методологічні засади інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки в умовах воєнного стану [13, 14]. О. Кобелевим досліджено суть та особливості інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек в освітній підсистемі суспільства [3].

Незважаючи на велику кількість публікацій про інформаційно-аналітичну діяльність в різних підсистемах суспільства, інформаційно-аналітичний супровід підготовки психологів вивчено недостатньо. Тож у рамках наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди» започатковано вивчення цієї проблеми. Нині дослідження триває.

III. Висновки. Перспективи подальшого дослідження

Отже, основною метою інформаційно-аналітичного супроводу професійної підготовки майбутніх психологів і педагогів є забезпечення ефективною джерелознавчою та історіографічною базою процесів формування і розвитку висококваліфікованих фахівців-психологів відповідного рівня, які вільно володіють теорією і методикою психологічної діяльності, мають навички практичної діяльності, знання суміжних дисциплін, здатні працювати на рівні світових стандартів, готові до професійного самовдосконалення. У зв'язку з цим назріла потреба в організації якісно нового інформаційного супроводу професійної підготовки педагогів і психологів, спрямованого на процес засвоєння майбутніми фахівцями професійно-орієнтованих знань при навчанні у ЗВО.

Бібліографія:

1. Волошина В. В. Етапи професійно-педагогічної підготовки майбутнього психолога у вищому навчальному педагогічному закладі. *Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Пед. науки*. 2013. № 10. С. 20–26.
2. Дружиніна І. Професійне становлення майбутніх психологів: теоретико-методологічний аналіз проблеми. *Освіта регіону*. 2011. № 2. С. 425–428.
3. Кобелев О. М. Інформаційно-аналітичний супровід освітньої підсистеми суспільства. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія : Соціальні комунікації*. 2015. Вип. 47. С. 90–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2015_47_12 (дата звернення: 10.06.2024).
4. Коломінський Н. Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога. *Практ. психологія та соц. робота*. 2003. № 4. С. 12–13.
5. Колпакчи О. Моральні якості психолога в структурі особистісної готовності до надання психологічної допомоги. *Нова пед. думка*. 2008. Спецвип. С. 24–27. Бібліогр.: 9 назв.
6. Манохіна І. В. Проблема професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери в науковій літературі. *Вісн. Дніпропетр. ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. *Пед. науки*. 2015. № 1(9). С. 128–134. Бібліогр.: 6 назв.

7. Митник О. Я., Хартман О. Ю., Середюк Т. В. Формування професійної компетентності практичного психолога в процесі навчання в педагогічному ВНЗ. *Горизонти освіти*. 2014. № 1. С. 59–67.
8. Назарук Н. Особливості підготовки практичних психологів та соціальних педагогів у системі післядипломної освіти. *Нова пед. думка*. 2008. Спецвип. С. 55–57.
9. Панок В. Г. Основні напрями професійного становлення практичного психолога у вищій школі. *Практ. психологія та соц. робота*. 2003. № 4. С. 14–17. Бібліогр.: 5 назв.
10. Рикун А. Особливості фахової підготовки майбутніх практичних психологів. *Нова пед. думка*. 2008. Спецвип. С. 45–48.
11. Романовська Д. До проблеми формування особистісної стратегії професійної діяльності психолога. *Нова пед. думка*. 2008. Спецвип. С. 57–61.
12. Росток М. Основні організаційні аспекти проходження педагогічної практики майбутніми магістрами психології в закладах вищої освіти. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (2 квіт. 2021 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. 2021. С. 140–142 [216 с.]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725754/> (дата звернення: 07.05.2024)
13. Росток М. Інформаційно-аналітичний супровід підготовки наукових кадрів: трансдисциплінарний підхід. *Імідж сучас. педагога*. 2022. № 1. С. 31–36. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1\(202\)-31-36](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1(202)-31-36).
14. Росток М. Л. Методологічні засади інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки і освіти сьогодення. *Імідж сучас. педагога*. 2024. Вип. 2(215), С. 24–33. URL: <http://isp.poippro.pl.ua/article/view/299578> (дата звернення: 07.05.2024).
15. Росток М. Л. Теоретико-методологічні засади психології лояльності науково-педагогічних працівників: вплив цифрової трансформації освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. Вип. 1(54). С. 184–188. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.184-188>.
16. Собкова С., Романовська Д. Допомогу іншим людям: становлення психолога-фахівця. *Психолог*. 2006. № 34 (Верес.). С. 3–7. Бібліогр.: 4 назви.
17. Храпко Т. Особливості підготовки майбутніх психологів до екстремальної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях. *Молодь і ринок*. 2009. № 9. С. 87–91.